

și aplicarea metodelor didactice, recomandate la lecțiile de compunere, contribuie la eficientizarea formării competenței de producere a mesajelor scrise la elevii din clasele primare. Argumentele aduse de către cadrele didactice confirmă importanța compunerilor în formarea competenței de producere a mesajelor scrise la elevii nivelului primar de învățământ.

Această competență specifică este una importantă și trebuie formată la elevii nivelului primar de învățământ gradual, cu multă responsabilitate și perseverență.

BIBLIOGRAFIE

1. *Curriculum național. Învățământ primar*, aprobat prin Ordinul MECC nr.1124 din 20.07.201.
2. *Ghid de implementare a curriculumului pentru învățământul primar*. Chișinău: MECC; Lyceum, 2018.
3. NICULESCU, E. *Didactica limbii și literaturii române pentru învățământul primar*. Bacău: Editura Egal, 2003.
4. NUȚĂ, S. *Metodica predării limbii și literaturii române în clasele primare*. București: Editura Aramis, 2002.
5. ȘERDEAN, I. *Didactica limbii și literaturii române în învățământul primar*. București: Editura Corint, 2003.

EDUCAȚIA PENTRU TOLERANȚĂ – DIMENSIUNE A NOILOR EDUCAȚII

*Garștea Nina, dr., conf. univ.
UPS „I. Creangă” din Chișinău*

CZU:37.015

Abstract

This article presents education for tolerance in socio-pedagogical approach. Education for tolerance is part of “new trends in education” launched by UNESCO in order to respond to the requirements and problems of the nowadays world. It can be educated in the school and not only by having as reference the tolerance’s principles. Tolerance for education is an indispensable condition of the professionalism, of any efficient educational event.

Key-words: tolerance, education for tolerance, the pedagogy of tolerance.

Orice societate se caracterizează prin anumite particularități datorate tradițiilor stabilite pe parcursul existenței sale, marcate de mondializarea economiei și accelerarea mobilității, comunicării, integrării și interdependenței, migrațiilor și deplasărilor de mare amploare ale populațiilor, urbanizării și mutațiilor în sfera formelor de organizare socială. Din moment ce nu este nici într-o parte a lumii o situație care să nu se caracterizeze prin diversitate, este necesară educația în spiritul toleranței, cultivarea unui comportament tolerant și a unor relații interpersonale pătrunse de înțelegere și respect reciproc. Calitatea unei societăți depinde de modul de conviețuire al membrilor ei, de măsura în care aceștia se acceptă și se susțin, învață unii de la alții, își unesc eforturile pentru binele comun, spre ameliorarea continuă a vieții lor materiale și spirituale.

Toleranța este un subiect complex și controversat, dar necesar atât pentru societatea civilă, cât și pentru supraviețuirea omenirii. În literatura de specialitate se atestă variate și contrastante concepte și percepții ale toleranței, care îi obscurizează sensul și țin de condițiile sociale care fac ca aceasta să apară drept un obiectiv aproape de neatins.

În istoria culturii europene noțiunea de toleranță apare la începutul secolului al XVI-lea în strânsă legătură cu gândirea umanistă, exprimând reacția la un comportament neadecvat. Începând cu secolul al XVIII-lea, toleranța este percepută de Occidentul creștin ca un atribut social pozitiv. Potrivit călugărului budist, Prayudh Payutto, căruia în 1994 i-a fost decernat premiul UNESCO „Educație pentru pace”, toleranța este echivalată cu menținerea păcii, fiind

considerată etica negativă, deoarece comportă anumite elemente de restricție, de constrângere și de compromis. Budismul identifică trei moduri centrate asupra eu-lui propriu, care îi conduc pe oameni spre intoleranță, spre conflict și spre absența păcii: dorința egoistă; pofta de dominare și insistență în a face să prevaleze opiniile, credința și ideologia proprie; în fine, egocentrismul. Pentru a dobândi pacea, ființele umane trebuie să facă efortul de a învinge unele dintre aceste tendințe, iar educația ne poate ajuta în acest demers.

Analiza istorică a toleranței permite identificarea a trei etape care marchează deschiderea spre noi conținuturi și semnificații sociale:

- a) toleranța religioasă elucidată de J. Locke în lucrarea *Scrisoare despre toleranță*, 1689;
- b) toleranța civică și morală, descrisă de J.S. Mill, în lucrarea *Despre libertate*, 1859;
- c) toleranța politică, sexuală, comunitară în condițiile secolului XX.

Termenul toleranță provine din limba latină, de la cuvântul „tolerantia”, ceea ce înseamnă „a suporta”, este un termen social, etic și religios, aplicabil unei colectivități sau individ, care definește respectul libertății altuia, al modului său de gândire și de comportare, precum și al opiniilor sale de natură politică, religioasă etc., susține D. Goleman [2, p. 234].

Extinderea semnificațiilor termenului de toleranță, la nivelul teoriei și practicii sociale, este continuată pe tot parcursul secolului XX. Analiza dicționarelor ne-a permis să desprindem un spectru semantic impresionant al conceptului de toleranță:

- manieră tactică de a obține ceva, compromis;
- capacitatea de a accepta idei sau opinii diferite de cele proprii, fiind strâns legată de libertatea persoanei;
- atitudine care constă în a admite faptul că altă persoană poate avea un mod de a gândi sau de acționa diferit de cel adoptat de tine însuși;
- disponibilitate de a tolera, îngăduință, generozitate față de ceilalți;
- capacitatea de a suporta ceva sau pe cineva, de a fi răbdător, înțelegător, a ști să te împaci cu existența cuiva și a ține cont de părerea, deciziile altor oameni, grupuri, popoare, religii.

Fiecare dintre aceste definiții scoate în relief diferențe de cultură și de experiență istorică. Ele sunt dovadă tocmai a acelei diversități atât de prețuite de pluralism, dar fiecare dintre ele conține, de asemenea, esență fundamentală a toleranței: respectarea drepturilor altora, dreptul acelora care sunt diferiți, abținerea de a aduce prejudicii. Există, în cuvântul toleranță, intuiția unității și interdependenței umanității care facilitează viziunea holistică a lumii și a educației, unde își au originea demersurile educației pentru toleranță.

Conținutul conceptului toleranță, susține S. Cristea, poate fi explicat prin delimitarea sa față de unele practici sociale negative: intoleranță (opusul toleranței), indulgență (exces de toleranță), indiferență (autoînfrânare activă). Activarea toleranței implică normativitatea morală exprimată prin mai multe principii, legitimate istoric:

- a) *principiul utilității*, promovat de J. S. Mill, maximizează avantajele; limitele apar acolo „unde foleasele aduse de toleranță încetează de a prevala asupra daunelor”;
- b) *principiul neutralității*, promovat de liberali, revaluează rolul statului; limitele apar „sub o formă sau alta de scepticism sau de relativism moral”;

c) *principiul respectului pentru persoană*, promovat de I. Kant, susține autonomia și raționalitatea „acțiunii liber alese”; limitele apar atunci când autonomia și raționalitatea „admit numeroase interpretări diferite” [1, p. 68].

Astăzi, toleranța constituie un element semnificativ al comunicării, o condiție necesară coeziunii oamenilor de diferite confesiuni, orientări politice, tradiții culturale. Promovarea toleranței și a respectului pentru alții constituie unul din obiectivele primordiale ale educației intrnaționale exprimat de Consiliul Europei în termeni de competențe. ONU abordează toleranța ca o condiție necesară păcii și progresului economic, social al tuturor popoarelor. Educația pentru toleranță, fiind una din dimensiunile noilor educații, apare ca o prioritate a UNESCO, împreună cu educația pentru pace și cooperare, educația pentru democrație și educația pentru drepturile omului.

În acest context, Betty A. Reardon susține trecerea de la cultura violenței la cultura păcii, menționând faptul că „educarea unei culturi a păcii presupune dezvoltarea la fiecare individ a aptitudinii de a întreține relații pozitive, a simțului responsabilității sociale și maturității etice în luarea unor decizii în privința relațiilor personale, a comportamentelor sociale și ale actelor politice” [4, p. 26].

Competențele esențiale necesare pentru practicarea cu succes a toleranței, sunt: a trăi în condițiile diversității; a trata conflictele într-o manieră constructivă; a exercita propria responsabilitate. Toleranța, ca atitudine și comportament, se învață, se însușește pe baza de modele de la cea mai fragedă vârstă, școala devenind laboratorul principal pentru participarea, exersarea acesteia, dar și un agent de integrare socială și un centru cultural al comunității. Pedagogia toleranței este destinată nu doar școlii, ci întregii societăți, această problemă fiind una mondială, globală.

Principiile de bază pentru practicarea toleranței în școli și pentru edificarea unei pedagogii a toleranței sunt:

- asumarea de către școală a responsabilității de a educa prin și pentru toleranță;
- abordarea pozitivă a diversității sociale;
- dezvoltarea unui mod pozitiv de a gândi despre ceilalți;
- integrarea educației culturale și interculturale în școală;
- concentrarea permanentă asupra similitudinilor dintre oameni, asupra lucrurilor care ne unesc și ne fac să ne simțim bine împreună;
- crearea unei atmosfere pozitive și cooperante în școală [4, p. 48].

Aceste principii, promovate în școală, vor contribui la crearea unui climat de toleranță, la schimbarea atitudinii elevilor, formarea unei noi mentalități, deschise pentru cunoaștere reciprocă, care respectă diferențele și individualitatea.

Reieșind din aceste principii, obiectivele educației pentru toleranță vizează: creșterea eficienței relațiilor interumane, mărirea gradului de deschidere, de acceptare a celuilalt care este diferit; pregătirea individului pentru a trăi diversitatea ca un fapt cotidian, a-l considera natural și a-l putea explica; educarea atitudinii față de diversitate pentru a nu o percepe și trăi ca o amenințare sau un șoc, ci ca sursă de interes și dezvoltare; dezvoltarea calităților umane ca: răbdarea, îngăduința, generozitatea etc.; exersarea capacității de relaționare, reciproc avantajoasă, în cadrul diversității umane.

Fiind valoare a democrației și având izvoare sociale, toleranța se cultivă zi de zi, susține L. Karpirski, făcând parte din inserția socială a persoanei. Formarea spiritului de toleranță este un proces complicat, îndelungat și etapizat, trecând prin stadiile de :

- informare generală (de fond) asupra celui cu care se stabilește relația (persoană individuală sau grup);
- formare a unei reprezentări favorabile despre subiectul respectiv;
- comunicare prin schimb de mesaje, identificând asemănările și diferențele;
- convenirea asupra respectării reciproce a diferențelor și identității proprii (etnice, socioculturale, individuale etc.), stabilirea principiilor și condițiilor de comunicare, colaborare și coabitare, valorificarea asemănărilor și diferențelor;
- exercițiul efectiv al relației: trecerea de la faza pasivă, cea a simplei coexistențe spațiale, la faza activă, de interacțiune, cooperare, coparticipare [3, p. 107].

În realizarea acestui deziderat este necesar ca învățătorul să colaboreze cu părinții elevilor. La rândul său, părinții trebuie să încurajeze atitudinea tolerantă a copiilor, să discute despre valorile ei și, de rând cu învățătorul, să modeleze comportamentul copiilor prin:

1. *A observa propriile atitudini.* Părinții care doresc să-și ajute copiii să aprecieze diversitatea pot fi influențați de stereotipuri culturale pe care și le-au însușit, iar devenind conștienți de ele pot face un prim efort de a le corecta și a încerca să manifeste respect față de ceilalți.
2. *A-și aminti faptul că și copiii ascultă.* Părinții trebuie să fie atenți la faptul cum discută despre oameni și să nu facă glume care pot perpetua niște stereotipuri. Deși unele dintre ele pot părea un amuzament inocent, pot anula atitudinea de toleranță și respect pe care încercați să o transmiteți copiilor.
3. *A alege cu atenție cărțile, jucăriile, muzica, obiectele de artă și materialele video.* Părinții trebuie să cunoască impactul mijloacelor mass-media asupra personalității copilului. Ei trebuie să discute despre stereotipurile care pot apărea în mass-media și să răspundă la întrebările copiilor despre diferențe cu onestitate și respect. Astfel ei vor învăța că este acceptabil să observe și să discute despre diferențe cu respect.
4. *A recunoaște și respecta diferențele în cadrul familiei.* Părinții trebuie să demonstreze că își acceptă copiii cu diferitele lor aptitudini, capacități, interese și personalități. Ei trebuie să aprecieze unicitatea fiecărui membru al familiei.
5. *A-și aminti că toleranța nu înseamnă să accepți un comportament inacceptabil.* Părinții trebuie să explice copiilor că fiecare merită să fie tratat cu respect și că trebuie să-i trateze la randu-i cu respect pe ceilalți.
6. *A-și ajuta copiii să se simtă bine în pielea lor.* Copiii care au o părere proastă despre sine îi tratează adesea rău pe alții. Copiii care au simțul valorii proprii și se respectă pe sine au șanse mai mari de a-i trata pe alții cu respect. Părinții trebuie să-l ajute pe copil să se simtă acceptat, respectat și apreciat.
7. *A oferi copiilor ocazia de a lucra și a se juca cu alții care sunt diferiți de ei.* Atunci când alegeți o școală, o tabără, sau o instituție de învățământ de orice fel pentru copii, căutați una care are o populație diversă.
8. *A învăța împreună cu copiii.* Părinții ar putea studia împreună cu copiii despre sărbătorile și tradițiile care nu fac parte din tradițiile noastre.

9. *A respecta tradițiile familiei.* Părinții trebuie să-i învețe pe copii să onoreze tradițiile familiei, incluzându-i în diverse activități de planificare, realizare a acestora, invitând prieteni din afara familiei, care doresc să învețe despre diversitate.

În concluzie, eforturile societății trebuie să fie orientate spre cultivarea unui comportament tolerant și a unor relații interpersonale pătrunse de înțelegere, acceptare, deoarece experiența trecutului, dar și tragediile curente din lumea întregă ne confirmă stringența implementării pedagogiei toleranței în toate domeniile vieții.

Toleranța constituie o problemă de atitudine și de voință: a fi sau a nu fi tolerant – un scop personal care nu poate fi impus cu forța, ci educat pentru a fi preluat ca valoare individuală.

Educația pentru toleranță reprezintă un proces complex asigurat de către învățător în colaborare cu familia. Fiecare individ, marcat de experiențele trăite anterior într-un anumit mediu cultural, are (la nivel conștient sau inconștient) prejudecăți după care își alege scopurile și își direcționează acțiunile, iar încercarea de a schimba opiniile, comportamentele și sistemele de valori necesită timp, modele, o capacitate mare de înțelegere a fiecăruia.

BIBLIOGRAFIE

1. CRISTEA, S. Educația pentru toleranță. În: *Didactica Pro...* 2004, nr. 4 (26), pp. 68-70.
2. GOLEMAN, D. *Inteligența emoțională*. București: Ed. Curtea Veche, 2001.
3. KARPIRSSKI, L. *ABC-ul democrației*. București: Ed. Humanitas, 1992.
4. REARDON B, A. *Toleranța – calea spre pace*. Chișinău: Arc, 2004.
5. *Tolerance-porte ouverte sur la paix*. Ediția Consiliului Europei. 1997.

ASPECTE TEORETICE ȘI PRACTICI DE VALORIFICARE A EDUCAȚIEI STEAM LA NIVELUL PRIMAR DE ÎNVĂȚĂMÂNT

*Dubineanschi Tatiana, dr., conf. univ.
UPS „Ion Creangă” din Chișinău*

CZU: 37.015:373.3

Abstract

In this article are highlighted the following ideas from the international educational experience with reference to the need and practice of implementing. Is also presented, at the level of educational policy documents, the framework of implementation of STEAM education at the primary in the Republic of Moldova.

Key-words: STEAM education, interdisciplinarity, transdisciplinary, educational experience

La nivel mondial, actualmente, preocuparea majoră a liderilor educaționali este orientată spre fortificarea sistemelor de învățământ pe direcția formării persoanelor care să rezolve în mod proactiv și activ problemele sociale. Articolul 6 din Codul Educației al Republicii Moldova conturează clar ce fel de persoane trebuie formate, educate așa încât să se asigure integrarea acestora în diferite domenii ale vieții de zi cu zi. Astfel, conform acestui document, „Idealul educațional al școlii din Republica Moldova constă în formarea personalității cu spirit de inițiativă, capabile de autodezvoltare, care posedă nu numai un sistem de cunoștințe și competențe necesare pentru angajare pe piața muncii, dar și independență de opinie și acțiune, fiind deschisă pentru dialog intercultural în contextul valorilor naționale și universale asumate” [1]. Schimbările ulterioare care s-au făcut la nivelul documentelor de politică educațională, evident că au avut drept punct de plecare prevederea menționată anterior. Astfel, idealul educațional este proiectat pe primul nivel al sistemului de învățământ în baza *Profilului de*